

2.ÜNİTE

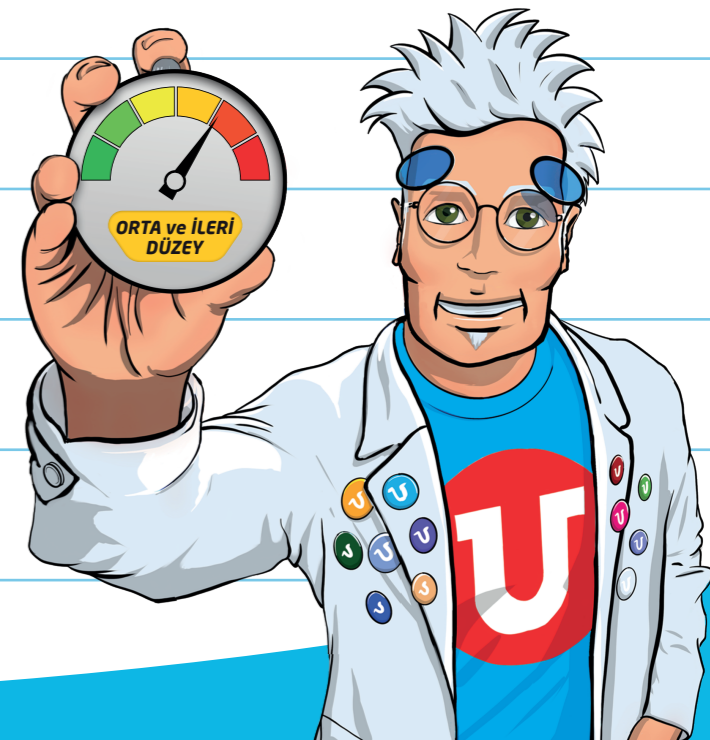
U

TYT Orta ve İleri Düzey Tarih Soru Bankası

İnsanlığın İlk Dönemleri - İlk Uygarlıklar

BEGÜM ÜNLÜ

İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ - İLK UYGARLIKLAR

İnsanlığın İlk İzleri

Tarih Öncesi Dönemler

Yazının Gelişimi

Bilim

İlk Çağ ın Başlıca Medeniyet Havzaları

Kabilelerden Devlete

Kanunlar Doğuyor

→ Buzulların erimesiyle günümüzden 12 bin yıl önce "Bereketli Hilal" olarak adlandırılan Anadolu'nun güneydoğusunda ve Mezopotamya'da ilk yerleşim yerleri ortaya çıkmıştır.

İLK İNSANLARIN HAYAT TARZLARI VE GEÇİM KAYNAKLARI

Göçebe Yaşam:

- Tarih öncesi dönem olarak adlandırılan yazıdan önceki dönem insanoğlu avcılık ve toplayıcılıkla uğraşmıştır.
- Bu sebeple insanoğlu besin bulabilmek için yer değiştirmek zorunda kalmıştır.
- İnsanoğlu mağara ve kaya sığınaklarında bir yaşam sürmüştür.

Yerleşik Yaşam:

- İklimin elverişli hale gelmesiyle insanoğlu, yabancı buğday, çavdar, arpa gibi tahılları ıslah ederek tarımsal faaliyetlere başlamışlardır.
- İnsanoğlu böylece üretime geçerek avcılık ve toplayıcılıktan çıkmıştır.

! NOT

- MÖ 8500'lerde Urfa ve Diyarbakır çevresinde buğday tarımının başlamış olması,
- Malatya Cafer Höyük'te dünyanın en eski buğday türlerinden "Emmer evcil buğdayı"nın bulunması tahılın ana vatanının Anadolu olduğunu ortaya koymaktadır. Tarımsal faaliyetler sonucu besin kaynakları ve çeşitlilik artmıştır.
- Bu durum da nüfus artışlarına neden olmuştur.
- Mağara yaşamından çıkan insan önce belli bir kısmı toprağa gömülü ve yuvarlak planlı kulübe biçiminde barınaklar yapmıştır.
- Sonraları ön giriş ile gerisinde dikdörtgen bir salondan oluşan "megaron" tipi evler yapmıştır

! NOT

→ İlk araç-gereçler ve kullanılan malzemeler çakmaktaşı, obsidyen, mikrolit, tahta ve boynuzdan yapılmış olup, kilden çanak çömlek, öğütme taşları ve dibekler kullanılmıştır.

Çakmaktaşı

Obsidyen

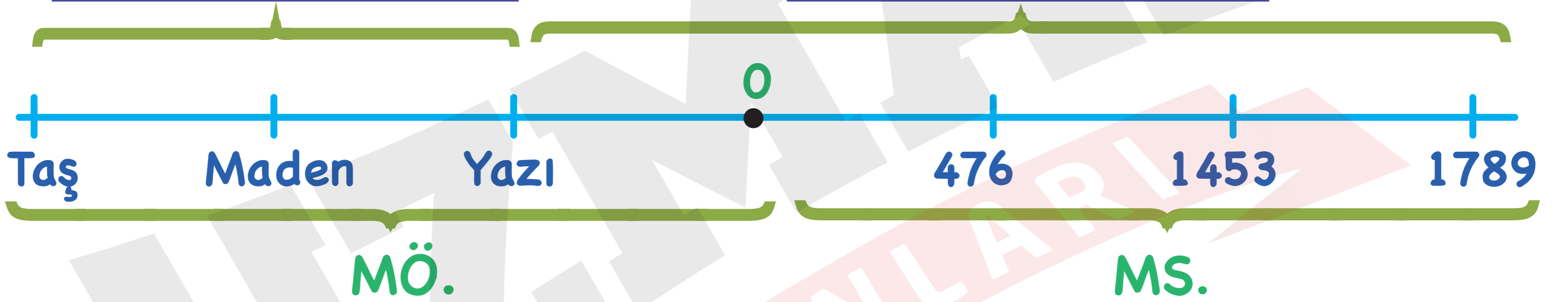
Mikrolit

Dibek

Tarih Öncesi

Tarihi Çağlar

TARİH ÖNCESİ DÖNEMLER (PREHİSTORİK)

→ Kullanılan araç gereçlerin niteliğine göre isimlendirilir.

Tarih Öncesi

Taş Devri

- Kaba Taş Devri
- Yontma Taş Devri
- Cilalı Taş Devri

Kalkolitik Devir

Maden Devri

- Bakır Devri
- Tunç Devri
- Demir Devri

Taş Devri

Kaba Taş

Yontma Taş

Cilalı Taş

UZMAN
YAYINLARI

Kaba Taş (Paleolitik-Eski) :

- Buzul Çağı
- Mağara yaşamı
- Göçebelik
- Avcılık-toplayıcılık

! NOT

- İstanbul'daki Yarımburgaz Mağarası (Türkiye'de bilinen en eski yerleşim yeri)
- Antalya Karain, Beldibi, Belbaşı Mağaraları

Yontma Taş (Mezolitik-Orta) :

- Buzul Çağı
- Mağara yaşamı-Mağara resimleri
- Göçebelik
- Avcılık-toplayıcılık

! NOT

- Antalya Karain Mağarası

Cilalı Taş (Neolitik-Yeni) :

- İklim yumuşadı. Irmak kenarlarına evler yapılıyor. Yerleşik hayat başladı.
- Yerleşik hayatla tarım başladı.
- Birbirine bitişik bahçeli evler yapıldı.
- Hayvancılık
- Dokumacılık
- Bitki liflerinden giysiler
- Artı ürün ticareti ve sınıf farklılıklarını ortaya çıkardı, kölelik ortaya çıktı.
- Seramik sanatı
- Tekerlek

! NOT

- Konya Çatalhöyük insanlık tarihinin ilk şehir yerleşim alanıdır. Günümüzde UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan önemli bir yerleşim alanıdır.
- Diyarbakır Çayönü Güneydoğu Avrupa'nın ve Ön Asya'nın en eski tarım üretim merkezidir. Anadolu'da bulunan ilk köy yerleşim yeridir.
- Şanlıurfa Göbeklitepe'de dini ve ayinsel özellik taşıyan MÖ 12.000 yıl öncesine ait, merkezde ikiz (T) şeklinde dikili taş ve onu çevreleyen taşlar ve duvarlardan oluşan yapılar çıkarılmıştır. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır.

KALKOLİTİK ÇAĞ :

- Taştan bakıra geçiş dönemi
- Avcılık yerini tarıma bıraktığı için insanların yaşantısı değişmiştir.
- Metal kaplar

Maden Devri

Bakır Devri

- En çok bakır kullanılır.
- Altın ve gümüş

Tunç Devri

- Bakır+kalay= Tunç
- İlk madeni silahlar
- Anadolu'ya yazı geldi.

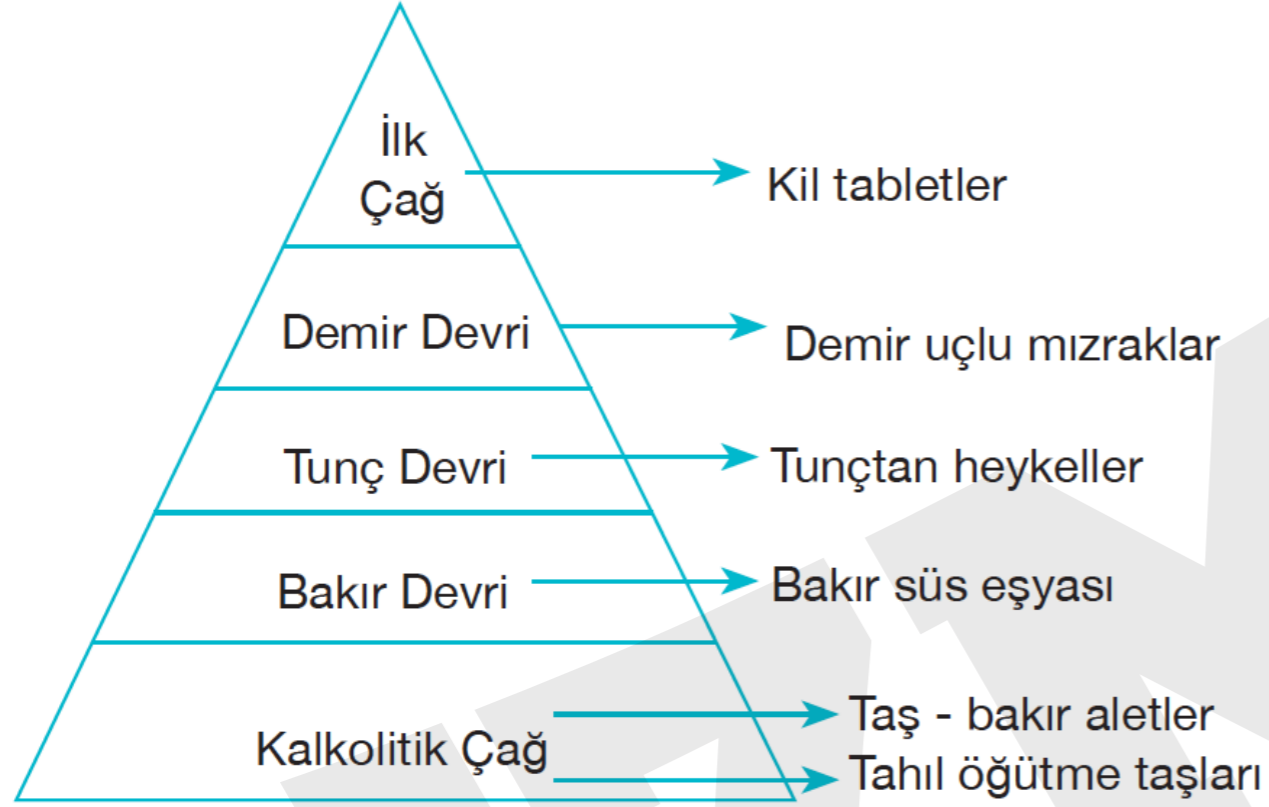
Demir Devri

- En son kullanılan maden

! DİKKAT

- Tarih öncesi dönemler kullanılan araç ve gereçlerin niteliğine göre isimlendirilir.
- Dönemlerin yaşanma süreleri, başlama ve bitiş zamanları bölgelere göre farklılık gösterir.
- Göç, savaş, ticaret etkileşimi sağlamıştır. Bu nedenle bazı devirler atlanarak bir diğer devre geçilebilmiştir.
- Tarih öncesi dönemler ilk önce Sümerlerin çivi yazısını bulmasıyla Mezopotamya'da sona ermiştir.
- Anadolu'ya Tunç Devri'nde yazı gelmiştir.

Örnek:

Yukarıdaki veriler dikkate alındığında bu kazı bölgesi için,

- I. avcılığın önemini kaybederek tarımın ön plana çıktığı,
- II. Maden Devri'nin sırasıyla yaşandığı,
- III. yazılı belgelere rastlandığı

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

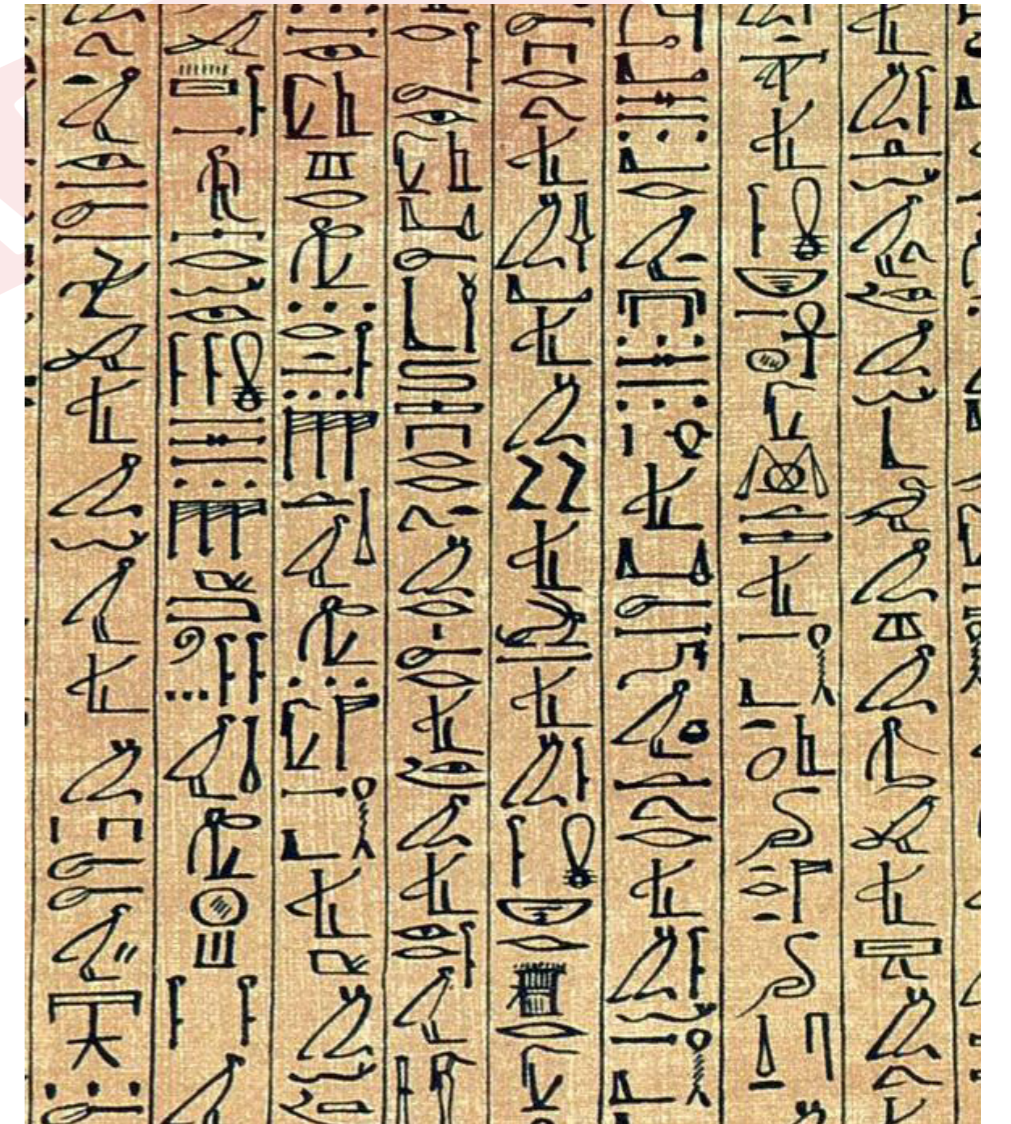

SÖZLÜ KÜLTÜR

- Eski Yunan'da mit ve efsane anlatıcıları, Türklerde ozan ve âşık gibi kişiler toplumsal hafızaların sözlü olarak aktarılmasında etkili olmuşlardır.
- Efsaneler, mitler ve destanlar gibi halk anlatıları; belirli bir bölgeyle sınırlı olmayıp sözlü geleneklerin karışımından meydana gelmiştir.
- Romalıların Türeyiş Efsanesi'ndeki dişi kurt ile Türklerdeki Türeyiş, Göç, Erge-
nekon destanlarındaki Kurt motifi birbirine benzemektedir.
- Tufan ve Yaratılış hikâyeleri de benzerlik gösterir.

YAZILI KÜLTÜR

- Sümerler kil tabletler üzerine çivi yazısını (**piktografik yazı**) yazdılar.
- Çivi yazısı Sümerler'den sonra Akad, Babil, Asur, Hitit ve Urartular tarafından geliştirilmiştir.
- 24 sessiz harften oluşan Mısır hiyeroglifi papirüs denilen yazı malzemesi üzerine işlenmiştir.
- Mısır'daki sessiz harflerden hareketle Fenikeliler 22 harfli ilk Harf Yazısını (**Alfabe**) oluşturmuşlardır.
- Fenike Alfabeti zamanla Latin Alfabeti olarak düzenlenmiştir.

Örnek:

Sümer şehir devletlerinden Uruk'taki büyük tapınaktan çıkarılan kil tabletlerde tahıl çuvallarının ve büyükbaş hayvanların sayılarını ifade eden listelere rastlanmıştır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Yazının, ihtiyaçlardan kaynaklı ortaya çıkmasıyla
- B) Tapınakların yapılması sürecinde ilk yazı örneklerine yer verilmesiyle
- C) Dini mekanların üretim faaliyetleri sonucu kurulmasıyla
- D) Sümerler'de ilk siyasi organizasyonların görülmesiyle
- E) Yazı malzemesi olarak papirüslerin kullanılmasıyla

İLK ÇAĞ DA BİLİM

- Tarihî süreç içinde Mısır, Yunan, Çin, Hint, İran, Arap ve Türk gibi milletlerden bilim insanlarının çalışmaları medeniyetin gelişmesine katkı sağlamıştır.
- İnsanların günlük ihtiyaçlarını karşılarken elde ettiği bilgi ve teknik daha sonraki çağlarda ortaya çıkan bilimsel gelişmelere kaynaklık etmiştir.
- Geçmişte gözlem yoluyla öğrenilen gezegenlerin hareketleri, gazların özellikleri, kaldıraç, sarkaç ve gel-git gibi bilgiler günümüzde de geçerliliklerini sürdürmektedir.
- Eski dünyada gözlem ve tecrübe yoluyla elde edilen bilgiler zamanla astronomi, coğrafya ve tıp gibi bilimlerin doğmasına kaynaklık etmiştir.
- Gökyüzü olaylarının izlenmesi, kaydedilmesi ve yorumlanması günümüz modern astronomi bilimine temel oluşturmuştur.

- Astronomideki bu gelişme; matematik, fizik, kimya gibi temel bilimlerin gelişmesini hızlandırmıştır.
- Mezopotamya uygarlıkları, ziggurat adı verilen tapınaklarda gözlem yaparak, gök biliminde bilimsel gözlem yöntemini keşfetmiş ve bilgileri tablolaştırmıştır.
- Ay ve Güneş tutulmalarını hesaplayan bu medeniyetler; Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn gibi gezegenlerin de varlığından haberdar olmuşlardır.
- Bir yılın uzunluğunu bugünkü hesaba göre sadece 4,5 dakikalık bir hata ile bulmuşlar ve bu birikimleriyle takvim yapmışlardır.
- Mısırlı astronomlar gökyüzünün en parlak yıldızı olan Sirius'un doğu yönünde görüldüğü zaman Nil Nehri'nin taşıdığı tespit ederek takvimlerini buna göre düzenlemişlerdir.

- Eski çağlardan itibaren insanoğlunun en büyük isteklerinden biri, ölümsüzlük ve uzun yaşama arzusudur. Bunun sonucunda hastalıklarla mücadele için eski tıp aletleri gün ışığına çıkarılmıştır.
- Mısır'da Firavunların mumyalanması tıp ve eczacılık alanında gelişmelere neden olmuştur.
- Hintliler matematikte sıfırı ilk kez kullanarak aritmetiğin gelişmesini sağlamışlardır.
- Amasya'da yaşayan Strabon coğrafya alanında çalışmalar yapmıştır.
- Arşimet'in suyun kaldırma kuvvetini bulmasından sonra gemiler metal malzemeden yapılmaya başlamıştır.

Günümüze ulaşan geçmişteki uygarlık ve kültür birikimlerinin ortaya çıkışında;

- Toplumların yerleştikleri coğrafya ve iklim şartları
- Toplumların geçim kaynakları ve uğraşı alanları
- Toplumların inanışları etkili olmuştur.

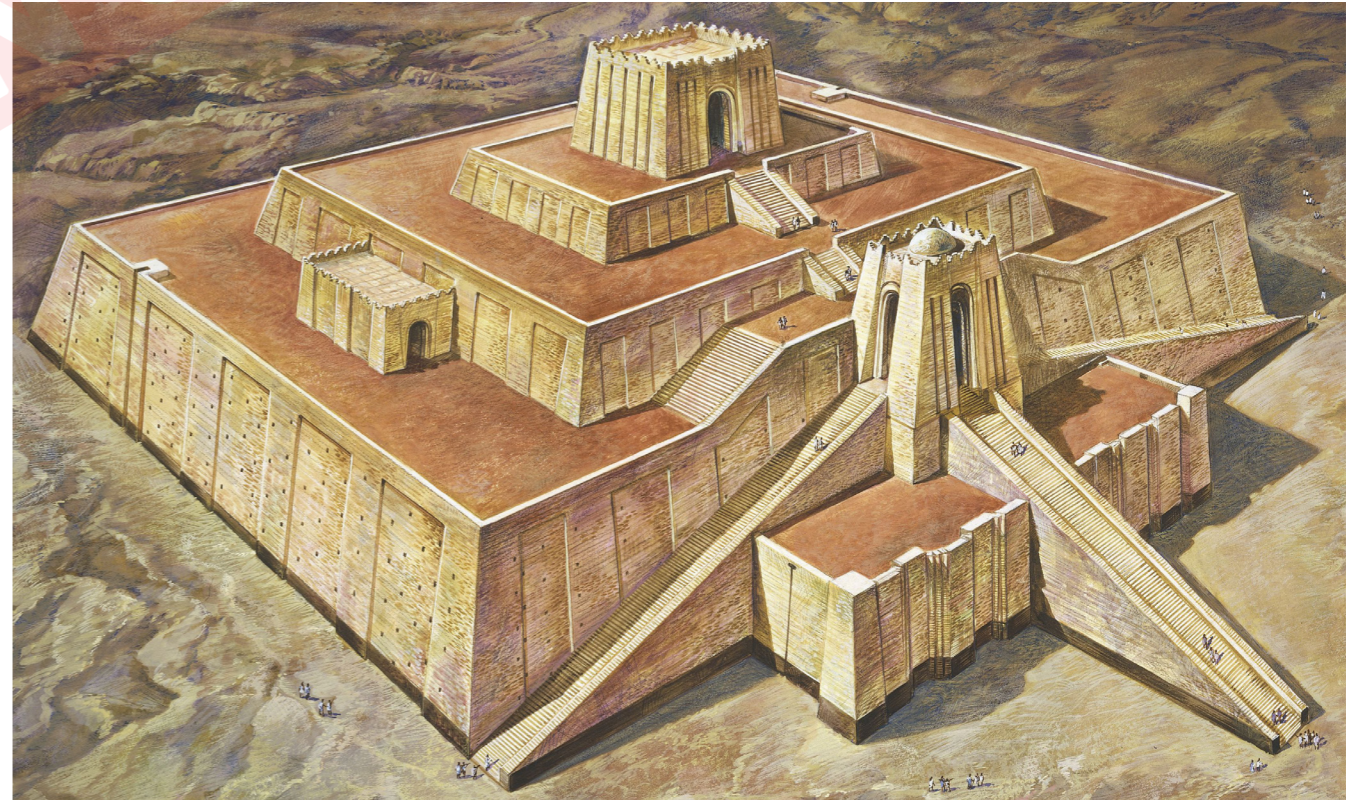
İLK ÇAĞ IN ÖNEMLİ MEDENİYET HAVZALARI

Mezopotamya Medeniyetleri

SÜMERLER :

- Site denilen şehir devletleri halinde yaşadılar. Sitelerin başında Patesi-Ensi denilen rahip-krallar vardır. Birkaç şehir devletini idaresi altına alırsa Lugal denirdi.
- Bataklıkları kurutarak tarımsal faaliyetlerde bulundular.
- Ziggurat denilen çok amaçlı tapınaklarının üst katını rasathane olarak kullandılar.
- Astronomi çalışmalarında bulunarak Ay yılı esaslı takvimi hazırladılar.

Akatlar

- Başkent Agade olup ilk büyük imparatorluğu oluşturdular.
- İlk düzenli orduyu kurdular.

BABİLLER :

- Başkent Babil'dir.
- Kral Hammurabi din ile devleti birbirinden ayırarak ilk mutlak krallık sistemini oluşturdu.
- Düzenli ordudan gelen mutlak bir güç hakimdir.
- Babil Kulesi ve dünyanın yedi harikasından biri olan Babil'in Asma Bahçeleri önemli eserleridir.

ASURLULARAR:

- Başkent Ninova'dır.
- Çok sert kanunları vardır.
- Asur Koloni Çağı'nda Anadolu ile ticaret yaparak, çivi yazısını Anadolu'ya taşıdılar. Kayseri-Kültepe'de çivi yazılı tabletlere rastlanmıştır.
- Anadolu'da Karum denilen pazar yerleri kuruldu.
- İlk kütüphaneyi kurdular.

ANADOLU MEDENİYETLERİ:

HİTİTLER: (ETİ)

- Hititlerden önce Hattiler vardı.
- Başlangıçta feodal beyliklerden oluştu. Sonra bunların başına merkezden valiler atıldılar.
- Başkentleri Hattuşaş (Çorum)
- Kral+Tavananna+Pankuş Meclisi
- Mısırlılar ile Kadeş Savaşı ve Kadeş Antlaşması'nı yaptılar.
- Düzenli ve devamlı orduları vardır.
- Tanrılarına hesap vermek için ANAL denilen yıllıkları yazdılar.
- Çok tanrılı inançları vardır. Bin Tanrı İli denilir.

- Kabartmaları meşhurdur. (İvriz ve Yazılıkaya)
- Çivi ve hiyeroglif yazısını kullandılar.
- Tarım ve hayvancılığa önem verdiler.
- Krala bağlı prensler küçük ve büyük tımar topraklarını işlemişler, karşılığında devlete vergi vermişler ve savaş zamanlarında Krala asker vermişlerdir (Feodal tımar sistemi)

Örnek:

Hititler'de fırtına tanrısı Teşup ve karısı Hepat en önemli tanrıları iken Hititler, Anadolu ve Ön Asya'daki topluluklara ait tanrıları da kutsal saymışlar ve onlara da tapmışlardır. Bu sebeple Hitit ülkesi için "Bin tanrı ili" ifadesi kullanılmıştır.

Hititlere ilişkin bu bilgiler doğrultusunda,

- I. çok tanrılı inanış,
- II. hoşgörülü yönetim,
- III. kültürel etkileşim

durumlarından hangilerine vurgu yapıldığı savunulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve III

E) II ve III

FRİGLER:

- Sakarya Irmağı çevresinde Gordion merkezli kuruldu- lar.
- Tarım ve hayvancılık çok önemlidir.
- Tarım ve hayvancılığı koruyan son derece sert kanun- lar yaptılar.
- Toprak ve Bereket Tanrıçası Kibele en önemli tanrıları- dır.
- İlk fabl örnekleri ve fibula denen çatal iğneyi bırak- tılar.
- Tapates denilen dokumaları ünlüdür.

LIDYALILAR:

- Ege Bölgesi'nde başkent Sard olarak kuruldular.
- Sard ile Ninova arasındaki Kral Yolu'nu kullanarak Doğu-Batı arasındaki ticareti geliştirdiler.
- MÖ. 700 lerde parayı bularak ticarete takasa son verdiler.

URARTULARAR:

- Tuşpa (Van) merkezlidirler.
- Tarım için sulama kanalları inşa ettiler.
- Mimaride çok geliştiler.
- Anadolu'nun maden ustalarıdır.
- Mezarlarını ev ve oda şeklinde yaparak içlerine eşyalar bırakmaları ölümden sonraki hayatta inandıklarını gösterir.

İYONLAR:

- Dor istilasından kaçan Akaların Batı Anadolu'da kurdukları medeniyettir.
- İzmir ve çevresinde Polis denen şehir devletleri halinde yaşadılar.
- Deniz ticareti ile uğraşarak Akdeniz, Karadeniz, Marmara'da birçok koloni kurdular.
- Ön Asya'dan gelen ticaret yollarının üzerinde olmaları kültürel açıdan gelişmelerinde çok etkili olmuştur.
- Tales-Pisagor matematikte; Heredot tarihte, Hipokrat tıpta, Diojen felsefede, Homeros ise edebiyatta yetişen önemli şahsiyetlerdir.
- Tales MÖ.585'te güneş tutulmasını önceden hesaplamıştır. Pisagor ise ilk kez dünyanın yuvarlak olduğunu iddia etmiştir.

MISIR MEDENİYETİ:

- Firavun denen Tanrı-Kral yönetir.
- Nom denen şehir devletleri kral Menes zamanında birleştirilerek siyasal birlik sağlanmıştır.
- Perslerin ve Büyük İskender'in istilalarına uğramışlardır.

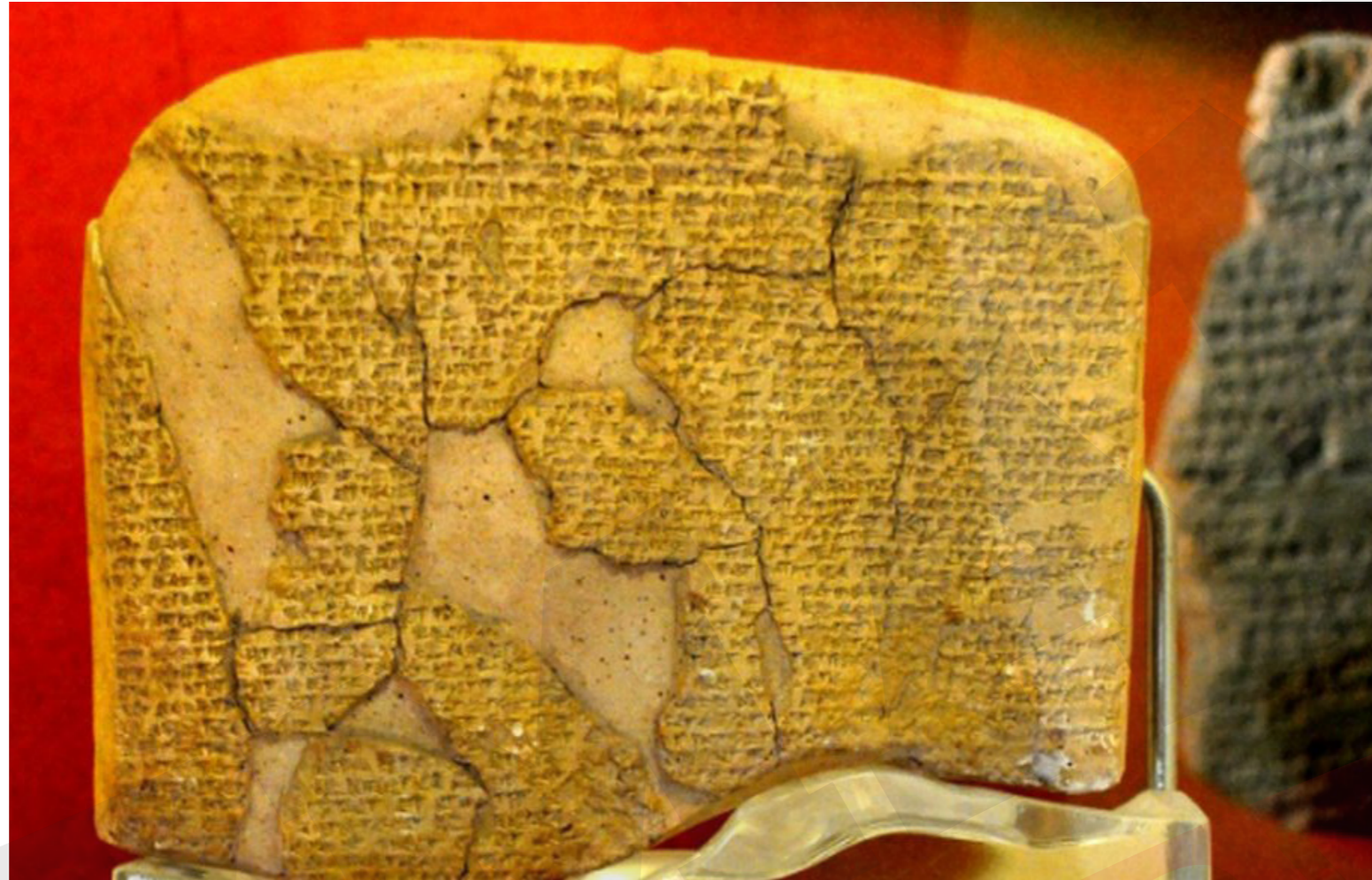
Kadeş Savaşı : Hititlerle yapıldı.

Amaç : Kuzey Suriye üzerinde hakimiyet kurmaktır.

Sonuç : Asur tehdidine karşı tarihin ilk yazılı antlaşması olan Kadeş Antlaşması ile sonuçlandı. (MÖ. 1280)

- Tanrı-Kral anlayışı nedeniyle hukuk kuralları gelişmemiştir.
- Dinin etkisiyle (Ahiret inancı-ölülerin mumyalanması) tıp, anatomi, eczacılık gibi bilimler gelişti.
- İhtiyaçların etkisiyle astronomi, matematik ve geometride ilerlediler.
- Güneş yılı takvimini yaptılar.
- Firavunlar için PİRAMİT, halk için LABİRENT denen mezarlar yaptılar.

Akdeniz çevresindeki diğer uygarlıklar:

FENİKELİLER:

- Lübnan Dağları ile Akdeniz arasında yaşadılar.
- İlk deniz kolonilerini kurdular.

İBRANİLER:

- Hz. Musa'ya inandıkları için Museviler denilir.
- Bilinen ilk tek Tanrılı dine inanan toplumdur.
- Kutsal Kitapları Tevrat'tır.
- Yehova'nın (Tanrı) Hz. Musa'ya Evamir-i Aşere (On Emir) denilen buyrukları ile kutsal kitap Tevrat'ın temel ilkeleri ortaya çıkmıştır.
- Mescid- Aksa en önemli eserleridir.

YUNAN:

- Polis denen şehir devletleri halindeler.
- Şehir devletlerinde kralın hak ve yetkileri meclisler tarafından kısıtlanmıştır. Kralın yetkilerinin azalması ve kralı denetleyen meclislerin yetkilerinin artması "Kralların saltanatla yönetimi sürdürmek yerine belli bir sınıf tarafından seçilmeleri" sürecini başlatmıştır.
- Zamanla soylular iktidarı ele geçirerek Aristokratik yönetim anlayışına ortam hazırlamışlardır. Aristokratlar arasında belli bir zümrenin krallığı yönetme hakkını kendinde görmeleri ve yöneticilerin sadece o gruptan seçilmesi "oligarşi" denilen yönetim anlayışını doğurmuştur.

- Soyluluğa dayalı ayrıcalıklı olan aristokratlara veya halka karşı zaman zaman güç kullanarak yönetimi ele geçiren kişilere de Tiran denmiştir.
- Bu seçim demokrasi ve cumhuriyetin ilk izleridir.
- Koloniler kurarak ticarete ilerlemişlerdir.
- Olimpiyat oyunlarını düzenlediler. (En büyük Tanrı Zeus)
- Tanrıları insan şeklinde düşünüp heykeller yapmışlardır.

HELLENİZM:

- Makedonya Kralı II.Filip'in oğlu Büyük İskender'in Asya Seferi sonucunda Doğu ile Batı'nın sentezi olarak ortaya çıkmıştır.
- İskenderiye Feneri, İskenderiye ve Bergama kütüphaneleri kurulmuştur.
- Büyük İskender Doğu kültürlerinden etkilenerek gücünün meşruiyet kaynağını tanrısallaştırmıştır.

ROMA UYGARLIĞI

- İtalya'da kuruldu.
- Krallık, Cumhuriyet, İmparatorluk dönemleri vardır.
- Krallar Senato denilen ihtiyarlar meclisi tarafından teklif edilmiş; "Kuriya" denilen Halk Meclisi tarafından seçilmiştir.
- Cumhuriyet Devri'nde devleti Senatonun seçtiği "Konsül" yönetmiştir. Sıkıntılı ve zor durumlarda devleti "Diktatör" denilen yüksek devlet memurları yönetmiştir.
- Roma İmparatorluğu 375 Kavimler Göçü'nden sonra Doğu ve Batı olarak ayrılmıştır.
- Patrici (Yönetimde söz sahibi olan) ve Plebler (yönetimde söz sahibi olmayan) arasındaki mücadeleler On İki Levha Kanunları'nın hazırlanmasını sağlamıştır.
- MS.313'te Hristiyanlık serbest hale gelmiştir.
- Latin alfabesini ve Miladi Takvimi geliştirdiler.
- Lejyoner denen düzenli askeri birlikleri vardır.

DOĐUDAKİ UYGARLIKLAR:

İRAN

- Medler, Persler ve Sasaniler hüküm sürmüştür.
- Persler ülkeyi satraplık denen eyaletlere ayırdılar. Başlarında satrap denen valiler vardır.
- Şahgözü, şahkulağı denen istihbarat birimlerini oluşturular.
- Darius Kral Yolu'nu yaptırmıştır.
- Ateşperestlik (Mecusilik-Zerdüştlük)

ÇİN

- Çin İmparatorları güçlerini meşru hale getirmek için "Göklerin Vekili" anlayışını kullanmışlardır.
- İlk defa barut, pusula, kağıt, matbaa üretmişlerdir.
- 2400 km uzunluğundaki Çin Seddi'ni inşa ettiler.
- Türk-Çin mücadelesinin temel nedeni İpek Yolu'dur.

İLK Çağın Tüccar Toplulukları

ASURLAR

- Mezopotamya'dan Anadolu içlerine kolonicilik yapmışlardır.
- Kayseri-Kültepe (Kaniş)'de Karum denilen alış-veriş merkezleri kurmuşlardır.
- Çivi yazılı ticari kil tabletleri Anadolu'ya taşıyarak "Anadolu'nun tarih devirlerine girişinde" etkili olmuşlardır.

FENİKELİLER

- Doğu Akdeniz sahil şeridinde kurulan İlk Çağ'ın ilk deniz kolonicisi uygarlığıdır.
- Akdeniz havzasında Mısır, Kıbrıs, Girit ve Rodos, Sicilya, Sardunya ve İspanya'ya kadar birçok yerde ticaret kolonileri kurmuşlardır.

LİDYALILAR

- Başkentleri Sardes'ten Asur'un başkenti Ninova'ya uzanan tarihi Kral Yolu'nda ticaret yapmışlardır.
- Kral Yolu ile Mezopotamya - Anadolu arasındaki ticari ilişkiler ve kültürel etkileşim artmıştır.
- İlk kez madeni parayı kullanan Lidyalılar, kuyumculuk, madencilik, tarım ve hayvancılık alanlarıyla meşgul olmuşlardır.

İyonlar

- Ön Asya'dan gelen ticaret yollarının bitiş noktasında kurulmalarının da etkisiyle kültürel ve bilimsel alanda gelişmişlerdir.

Soğdlar

- Orta Asya'da şehir devletleri biçiminde yaşayan Soğdlar önce Akhunlar (Eftalit) ve 558'de de Kök Türklerin egemenliğine girmişlerdir.
- Soğdlu tüccarlar, Çin'den İtalya'ya uzanan tarihi İpek Yolu üzerinde Kök Türk korumasında ticareti kontrol etmişlerdir.

KABİLEDEN DEVLETE

İLK SİYASİ ORGANİZASYONLAR:

→ **Kabile:** Aynı atadan gelen ve birbirine kan bağı ile bağlı bulunan büyük insan topluluklarına verilen isimdir.

Soy dayanışması- Kabile organizasyonu:

- Tarımla beraber ilk ekonomik ve sosyal organizasyonlar 10 ila 50 aileden oluşmuştur. Zamanla büyüyerek kabile konfederasyonları ortaya çıkmıştır. Anadolu'da Hitit, Frig, Lidya, Urartu; Mezopotamya'da Sümer, Babil, Akat uygarlıkları bu şekilde oluşmuştur.
- Anadolu ve Mezopotamya'da konar-göçer kabileler yerleşik toplumlar üzerine akınlar yaparak bölgeyi ele geçirmişler ve zamanla yerleşik kabilelerin yüksek kültürünün de katkısı ile konar-göçerler; Sümerler, Babiller gibi devletler kurmuşlardır.

- Sparta, Atina gibi Yunan Yarımadası'ndaki şehir devletleri coğrafi yapının da etkisiyle geniş topraklara hükmeden merkezi devletler kuramamış; şehir devletleri olarak uzun süre güçlü siyasi organizasyonlarını sürdürmüşlerdir.
- Sümerler Ur, Uruk, Kiş, Lagaş gibi site-şehir devletleri biçiminde organizasyon görülür.
- Babillerde iktidarı ele geçiren güçlü krallar merkezi otoriteyi daha da güçlendirmiştir. Düzenli ordu ile güçlü devlet otoritesi kurulmuştur.
- Asurlular istilacı bir yapıya sahip olup Mezopotamya dışında özellikle Anadolu'da pek çok yeri yönetimlerine katarak imparatorluk görünümüne kavuşmuştur.
- Hititler'de ve Urartular'da ilk dönemlerde feodal yapılı beylikler görülürken sonraları Hititler feodal yapılı yönetimlere son vererek merkezi devlet yapısını güçlendirmişlerdir.
- Urartuların coğrafi konumlarının da etkisiyle feodal yapılı unsurlar krala karşı sorumlu olmuşlardır.
- Hititler'de Tabarna denilen Kralın yanında Pankuş adında "Kralın alacağı kararlarda danıştığı" bir meclis yer almıştır. Tavananna denilen Kraliçe yönetimde söz sahibidir.

- **Şehir devletleri:** Kabile konfederasyonlarının oluşturduğu siyasi yapılardır. Sümerlerde (site), İyon ve Yunanlılarda (polis), Mısır'da (nom) görülmüştür.
- **Monarşi:** Yönetim tek kişinin elinde olup, yönetim yetkisi kan yoluyla ailedeki erkek bireylere aittir.
- **Mutlakiyet:** Monarşinin pekiştirici unsurudur.
- **Oligarşi:** Bir grubun etkin olmasıdır.
- **Aristokratik demokrasi:** Devlet soylulardan oluşan meclis tarafından yönetilir.
- **İmparatorluk:** Kralların kendi ülkeleri arasındaki yerleri ele geçirerek farklı milletleri yönetimleri altına almasıyla ortaya çıkmıştır.

İlk Çağ da Gücün Meşruiyet Kaynakları

Dine dayalı krallık-Teokratik Monarşi:

- Hititlerde kralların, gücünü tanrıdan aldığına inanılmış, Kralların buyrukları "Tanrı buyruğu" gibi görülmüştür. Ancak krallar kendilerini Tanrı gibi görmemiştir.
- Urartular'da da Hititler'deki gibidir. Krallar Tanrı değil ancak yaptıkları işleri tanrı "Haldi" adına yapmışlardır.
- Elamlar, krallarını ve prenslerini hem yönetici hem de din adamı kabul etmişlerdir.
- Pers İmparatorluğu'nda hükümdar, gücünün kaynağını tanrılardan almıştır.

Aristokratik yönetim:

- İyonlarda din adamları krallar üzerinde etkin olsa da soyluların (aristokrat sınıf) yönetim üzerindeki etkisi daha büyüktür. Soyluların oy kullanma hakları da olduğu için "Aristokratik yapı" görülmüştür.
- Girit'te halk, soylular ve krallar tarafından yönetilmiştir. Yöneticileri sanat, ticaret, din gibi her alanda söz sahibi olmuşlardır. Yöneticilerin din adına söz sahibi olması Girit'te "teokratik" yönetim anlayışının olduğunu gösterir.

Rahip- kral:

- Sümerlerde yönetici olan "Ensi" yani Rahip-krallar; en yüksek rahip, yargıç ve komutan olarak kabul görmüştür. Sümerlerde, saygı duydukları tanrılar adına her kentte "Ziggurat" denilen tapınaklar inşa edilmiş, tapınakları yöneten rahip sınıfı yöneticiler üzerinde etkili olmuştur.
- Asur ve Babillerde ise kral, büyük tanrılarının yeryüzündeki temsilcisi olup tanrı adına ülkeyi yöneten rahip-krallar olarak ön plana çıkmıştır.
- Babil Kralı Hammurabi, yaptığı kanunların da etkisiyle "Adaletin Kralı" olarak farklılık göstermiştir.

Tanrı-Kral:

- MÖ 3000'lerde Mısır'da tahta çıkan Kral Menes, "nom" adı verilen şehir devletlerini ortadan kaldırarak Mısır'a tamamen hakim olmuş ve kendisine "Tanrı" unvanını vererek Mısır'da "Tanrı Kral" dönemini başlatmıştır.

KANUNLAR DOĞUYOR

Sümerler

- Urgakina Kanunları Dünya'nın ilk yazılı kanunlarıdır.
- Cezalar daha çok bedel esasına dayalıdır.
- İlk mülkiyet hakkı anlayışı, ilk hukuk devleti olma özelliği vardır.

Babiller

- Hammurabi Kanunları "kisas" esasına dayanır.
- Zamanın ihtiyaçlarını dikkate alan Hammurabi, daha önce yapılmış olan kanunlar ile örf-adet hukuklarını derlemiştir.

Hititler

- İnsancıl olan Hitit kanunlarında geleneksel düzenlemeler toplanmış, ölüm ve işkence cezaları yerine tazminat cezaları konmuştur.

İbraniler

- Tek tanrılı semavi din inancını benimsemiş ve ilahi kökenli hukuk kuralları Eva-mir-i Aşere (On Emir) olarak Hz. Musa Dönemi'ne ilişkindir.

